

Zagadnienia wiedza o społeczeństwie (matura – poziom rozszerzony):

SPOŁECZEŃSTWO

- człowiek (definicja wg Arystotelesa; autyzm kulturowy; potrzeby człowieka; fenotyp; freudyzm; osobowość; rola i pozycja społeczna; aspiracje społeczne; wartości; ład aksjologiczny; socjalizacja; internalizacja; typy przystosowania społecznego; personalizacja);
- społeczeństwo (zbiorowość; styczność; więzi społeczne; socjometria; społeczność; wspólnota);
- grupy społeczne (definicja; cechy; rodzaje; tłum);
- struktura społeczna (społeczeństwo; determinizm; indeterminizm; struktura społeczna; kategoria społeczna; klasa społeczna a klasa ekonomiczna; warstwa społeczna; sprawiedliwość; dyskryminacja; tolerancja; marginalizacja; uprzedzenie; stereotyp; stygmatyzacja społeczna; stratyfikacja społeczna; ruchliwość społeczna);
- kultura (pojęcia; kontrola społeczna; typy i rodzaje kultury; subkultury; kultura polityczna; opinia publiczna a opinia większości; sondaż; poprawność polityczna, nowomowa; „człowiek sowiecki”);
- konflikty społeczne (definicja; przyczyny; skutki; rodzaje; sposoby rozwiązywania konfliktów);
- społeczeństwo polskie (transformacja ustrojowa; podziały na Polskę „A” i Polskę „B”; podziały klasowe w Polsce; ład społeczny; bezrobocie; ubóstwo; minimum socjalne a minimum egzystencji; bezdomność; uzależnienia – alkoholizm, narkomania);
- formy organizacji społeczeństw (historyczne formy; współczesne formy; społeczeństwo otwarte);
- instytucje społeczne (definicja; funkcje; warunki funkcjonowania; rodzaje);
- rodzina (definicja; funkcje; przejawy kryzysu; pokrewieństwo a powinowactwo; typy rodzin);
- stosunki społeczne (definicja; rodzaje), struktura demograficzna (definicja); struktura zawodowa (definicja); kampania społeczna);
- społeczeństwo obywatelskie (definicja; geneza; warunki istnienia; funkcje; instytucje; obywatelskie nieposłuszeństwo; samoorganizujące się społeczeństwo; kapitał a zaufanie społeczne);
- media (definicja; rodzaje; funkcje; język mediów; Rada Etyki Mediów; rodzaje władz; wolność słowa a cenzura; manipulacja; PR; reklama; marketing);
- naród (definicje; postawy i ideologie; czynniki narodotwórcze; mniejszości narodowe; mniejszości etniczne; Ślązacy i Kaszubi; relacje państwo-kościół);
- uchodźcy (definicja; kryzys migracyjny w Europie; kierunki migracyjne; Unia Europejska a uchodźcy; ONZ z uchodźcy);
- słowniczek socjologiczny.

PSYCHOLOGIA

- psychologia (formy komunikowania się w świecie; inteligencja; indywidualizm z kolektywizm; koncepcje osobowości; asertywność);

POLITYKA

- ideologie i doktryny (podstawowe pojęcia; cechy; liberalizm i jego odmiany; konserwatyzm i jego odmiany; chadecja; socjaldemokracja i jej odmiany; marksizm i jego odmiany; faszyzm i jego odmiany; nacjonalizm; feminizm; anarchizm i jego odmiana; agraryzm; ekologizm; fundamentalizm; rodzaje ideologii);
- demokracja (definicje; geneza; modele; zasady współczesnych systemów demokratycznych świata; wartości; zagrożenia dla współczesnej demokracji);
- związki zawodowe (definicja; przykłady; cele; cechy; federacja związku zawodowego; konfederacja związku zawodowego; związek pracodawców; Rada Dialogu Społecznego);

- partie polityczne (geneza; definicja; cechy; funkcje; rodzaje i typy; partie uniwersalne; systemy partyjne; partie polityczne w Polsce);
- konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (definicja; rys historyczny; ; budowa; konstytucyjne zasady ustroju państwowego);
- władza ustawodawcza w Polsce (Sejm; Senat – porównanie; Zgromadzenie Narodowe; funkcje polskiego parlamentu; tryb ustawodawczy w Polsce);
- władza wykonawcza w Polsce (Prezydent RP; Rada Ministrów)
- władza sądowa w Polsce (sędziowie i sądy w Polsce; Krajowa Rada Sądownictwa’ Sąd Najwyższy; sądy powszechne; sądy wojskowe; sądy administracyjne; Trybunał Stanu; Trybunał Konstytucyjny; Najwyższa Izba Kontroli; Rzecznik Praw Obywatelskich; Rzecznik Praw Dziecka; Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji; Prokuratura);
- Narodowy Bank Polski i Rada Polityki Pieniężnej;
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów;
- legitymizacja władzy (definicja; rodzaje wg. M. Webera);
- administracja publiczna w Polsce (definicja; schemat);
- samorząd terytorialny w Polsce (definicja; wspólnota samorządowa; zasady samorządności terytorialnej; nadzór; aktualny; mapa samorządowa Polski; gmina; powiat; województwo; wojewoda; źródła finansowania; odpowiedzialność jednostek samorządu terytorialnego);
- państwo (teorie pochodzenia państwa; definicje; funkcje);
- formy państw (definicja; kryteria podziału państw)
- mapa geopolityczna Polski, Europy; Azji; Afryki; Ameryki Północnej, Ameryki Południowej; Australii i Oceanii – modele ustrojowe;
- słowniczek politologiczny;

PRAWO

- informacje wstępne o prawie (pojęcie; typy; ujęcia; normy; przepis prawny; aksjologia);
- funkcje prawa (definicja; funkcje stabilizacyjne; funkcje dynamizacyjne);
- rodzaje prawa;
- wykładania prawa (definicja; rodzaje);
- źródła prawa (pojęcie);
- hierarchia aktów prawnych w Polsce (akt normatywny; akt nienormatywny; konstytucja RP; ustawa; rozporządzenie z mocą ustawy; ratyfikowana umowa międzynarodowa; rozporządzenie; akty prawa miejscowego; akty prawne niższego rzędu);
- publikacja przepisów prawnych (promulgacja; organy promulgacyjne w Polsce; *vocatio legis*);
- korupcja i etyka (definicje; formy korupcji; przyczyny korupcji; przykłady korupcji; skutki korupcji; sposoby walki z korupcją; rodzaje korupcji; kary za korupcję; zasady etyczne; kodeks etyczny)
- gałęzie prawa (definicja; kodeks; gałęzie prawa w ramach prawa publicznego; gałęzie prawa w ramach prawa prywatnego; prawo procesowe; szczegółowe omówienie prawa cywilnego, karnego, administracyjnego, rodzinnego, pracy);
- praworządność (definicja; gwarancje; zasady demokratycznego państwa prawa);
- słowniczek prawny;

- prawa człowieka (podstawowe pojęcia; własności; geneza; generacje; prawo a wolność; globalny system ochrony praw człowieka; regionalne systemy ochrony praw człowieka; lokalny system ochrony praw człowieka – na przykładzie Polski; działalność organizacji pozarządowych);

- Nagroda Nobla (pokojowa Nagroda Nobla);

- łamanie praw człowieka na świecie (przykłady historyczne i współczesne);

STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE

- Unia Europejska (pojęcia; geneza; ojcowie założyciele; informacje podstawowe; członkowie; kandydaci; byli członkowie; karta praw podstawowych UE; symbole UE – flaga, hymn, Dzień Europy; Dewiza UE; prawa i obowiązki obywateli UE; polska droga do UE; Strefa Schengen – charakterystyka; waluta euro – definicja, geneza, początki, symbol, monety i banknoty, bank emisyjny; instytucje UE – Rada Europejska, Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej, Komisja Europejska, Europejski Bank Centralny, Europejski Bank Inwestycyjny, Trybunał Obrachunkowy, Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, Komitet Regionów, Trybunał Sprawiedliwości UE; prawo UE – prawo pierwotne, prawo wtórne, porozumienia międzynarodowe, zasady prawa europejskiego, procedury stanowienia prawa europejskiego);

- Organizacja Narodów Zjednoczonych (informacje podstawowe; Karta Narodów Zjednoczonych; cele; organy – Zgromadzenie Ogólne ONZ, Rada Bezpieczeństwa ONZ, Sekretariat ONZ, Sekretarz Generalny ONZ, Rada Gospodarcza i Społeczna, Rada Powiernicza ONZ, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości; wyspecjalizowane organizacje);

- Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego (informacje podstawowe; cele; Układ Warszawski; struktura NATO – Rada Północnoatlantycka, Komitet Wojskowy, Grupa Planowania Nuklearnego; naczelny dowódca; operacje pokojowe NATO);

- organizacje gospodarcze i polityczne świata (OJA;UA; LPA; WNP; OECD; OPEC; OAPEC; ASEAN; NAFTA; ANZUS, APEC);

- polska polityka zagraniczna (pojęcia; cele; środki służące realizacji celów, współczesne stosunki Polski z sąsiadami; charakterystyka EFTA, CEFTA, Trójkąta Weimarskiego, V4);

- charakterystyka Rady Europy i OBWE;

- terroryzm (definicja; rodzaje; rodzaje organizacji; charakterystyka wybranych organizacji terrorystycznych świata – w Europie i poza Europą; wybrane akcje terrorystyczne na świecie);

- konflikty zbrojne (zimna wojna; aktualne mocarstwa na świecie; aktualne podziały świata; globalne problemy ludzkości; cywilizacja; zderzenie cywilizacji; konflikty Izrael-państwa arabskie; konflikty w Afganistanie, Iraku, Czeczenii; konflikty Indie-Pakistan; konflikty na Zakaukaziu; konflikty w Europie – Irlandia Północna, Hiszpania, Cypr Północny, Siedmiogród, Mołdawia; konflikty w Azji Południowo-Wschodniej; konflikty w Chinach i na Sri Lance, konflikty w Afryce – Etiopia kontra Erytrea, Rwanda, Angola, Somalia; konflikty w Meksyku i Kolumbii; broń nuklearna na świecie);

- globalizacja (definicja; cechy; typy; macdonaldyzacja; przyczyny, argumenty zwolenników i przeciwników; ruchu antyglobalistyczne; grupa G7; grupa G20; Światowe Forum Ekonomiczne; cywilizacje świata wg. S. Huntingtona);

- bioetyka (definicja; in vitro; aborcja; eutanazja; inżynieria genetyczna);

- ekologia (definicja; Klub Rzymski; Greenpeace);

- różne problemy świata (Kraje I, II, III Świata; ład międzynarodowy; gmo, HIV, głód, analfabetyzm, HDI);

WIEDZA O ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM:

- arabska wiosna ludów (przyczyny, przebieg, skutki);

- wojna domowa w Mali (przyczyny, przebieg, skutki);

- kryteria konwergencji (definicja; nazwanie; mechanizm kursów walutowych);

- wybory prezydencki i parlamentarne w Polsce po 1989 roku (przebieg);
- system liczenia głosów (metoda d'Hondta; metoda Sainte-Laguë; metoda Hare'a Niemeyera);
- zmiany ustrojowe w Polsce po 1989 roku (rewizja konstytucji PRL-u; nowelizacja konstytucji PRL-u; mała konstytucja z 1992 roku; reformy gospodarcze L. Balcerowicza; polityka zagraniczna Polski po 1989 roku)
- lustracja i dekomunizacja w Polsce (definicja; proces; Instytut Pamięci Narodowej);
- Jesień Narodów (definicja; ZSRR; Węgry; Czechosłowacja; NRD; Bułgaria; Rumunia; Albania; Jugosławia; bilans);
- najważniejsze postaci na świecie – ilustracje;
- apartheid (definicja; geneza; datacja; główne wydarzenia; międzynarodowy sprzeciw; walka);
- Ukraina w XXI wieku (pomarańczowa rewolucja; Euromajdan; kryzys krymski);
- gospodarka (działalność gospodarcza człowieka; gospodarka rynkowa; banki i giełda; pieniądz; przedsiębiorstwa i podatki; obliczenia gospodarcze);
- organizacje związane z Bałtykiem (CEI; CBSS; CBS; Rada Nordycka; UBC);
- współczesny kryzys finansowy na świecie (charakterystyka).

PRZEBIEG ZAJĘĆ: uporządkowany wykład wg punktów (teoria + mapy + schematy + ilustracje), pogadanka, praca z zadaniami maturalnymi w tym z wypracowaniami z poszczególnych działów – oceniane w sposób kształtujący, praca z arkuszami maturalnymi, kompilacja wiedzy prasówkowej.